

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt II. De dignitate animæ rationalis ex Patribus Contemplatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

CAPUT II.

De dignitate animæ rationalis ex Patribus
Contemplatio.

ad animam referuntur, utpote ab illa procedentes: ut enim sentiant, omnes ab anima habent. Ratio est vis animæ, supra corporalia & infra spiritualia collata. Secernit vera & falsa, quod est Logica; virtutes à virtutis, quod est Ethica; & per experimenta rerum investigat naturas, quod est Physica.

In his vero tribus rotis Philosophia consistit; totus igitur Philosophiam ratio comprehendit. Intellectus sive intelligentia ea vis animæ est, qua de divinis quantum homini possibile est cognoscitur. Ad cœlestia arcana penetranda ratio per se non sufficit, nisi a DEO adiutoria fuerit. Tunc finis ejus, si bene vigeret, cum ad notitiam secretorum, qua diu investigando quesivit, perveneret, intellectus seu intelligentia nuncupatur. Boëtius ramen dicit, intelligentiam solus DEI esse, & admodum paucorum hominum; sed horum alterum pro altero sedē ponitur. Memoria etiam consors & cooperatrix estrationis, quoniam sine eā ratio ad incognitos procedere, nec cognitorum scientiam recinere potest. Memoria est vis animæ, accepta retinens, præterita repetens, et alat recolligens. Humanus igitur appetitus inter ima & summam positus, cum plerumque in utraq; divisi subiecti p̄ficitur, carnales uero animi nominatur; si spirituibus desiderii delectatur, spirituibus nuncupatur; appetitus siquidem est naturalis vis in animante, movendu ari de sensibus attributa. Hactenus Hugo Victorinus.

Hoc vero totum contemplationis genus, quod Quintus ad propriam nostri ipsorum dignitatis cognitionem pertinet, Richardus quinque divisit gradibus, in quibus animæ præcipuas partes sive operationes eruditæ depinxit. Eratque mirabilis sunt tam potentia quam operationes animæ, eatum cognitione multum etiam conferre poterit tam ad nostram, quam omnipotentis & sapientissimi DEI cognitionem & admirationem. Non erit abs re si Richardum ipsum loquenter audiamus, ut abundantiore possimus contemplantibus materiam ministrare.

In primo itaque gradu huius contemplationis, ut Richardus loquitur cap. 20, lib. 3. de contemplatione animæ ea que pertinent ad animæ qualitatem, contemplatio essentia ipsius proprietatem; quod vita quadam & gradus perpetua sit, que nullus penitus, nullus umquam tormentu extingui posset; quod non solum posset ipsa in perpetuum uire, sed corpus etiam ad vitam & ad sensu aenamare; quod nullo sufficiente oculo egerat; quod sine subtilitate semperne subsistat; quomodo sit per tot corporis membra diffusa, cum sit ipsa simplex, partibus, carens individua essentia; quomodo in toto corpore suo, quasi in suo quodam mundo, sit utiq; ubique tota, quemadmodum Deus inuenitur ubique, totus in omnibus creaturæ sua; quomodo in illo suo mundo sola voluntate omnia movere atque disponere, sicut in hoc mundo Deus solo voluntatis natu omnia regit, quæ eodem voluntariu natu omnia creavit.

Invenies in hoc spectaculo & alia multa consideratione digna, quæ nec sine admiratione spectulari, nec sine jucunditate possit admirari. Quid tamen mirum, si invenimus in spiritu rationali miranda multa atque stupenda, cum sit principia DEI creatura, & ad imaginem & similitudinem ipsius facta? Cum enim sit mirabilis Deus in operibus suis, magnus atque laudabilis nimis in omnibus magnitudinibus suis, ubi tamen, obsecro, apparetur mirabilis virtutum ejus insignia, quam in imagine sua, quam in similitudine sua? Absque dubio omnipotens Artificis industria, que ubique mirabilis appareat, in eiusmodi opere singulariter eminet.

Thom. à Iñu Oper. Tom. II.

L 2

Et

Second.
grad.

Et cap. 21. In secundo hujus contemplationis gradu considerantur illa, que ad cognitionem sunt; vel veritatu studio de servire possunt; & quacumque in augmento scientie concurvum atque conducunt. In hac sane consideratione recte miramur volubilitatem cogitationis, agilitatem imaginationis, ingenij acumen, discretionis examen, capacitatem memoriae, vivacitatem intelligentie, & circa haec alia quelibet stupenda & admiratione digna.

Quis enim digne pensare, quis estimare valeat sufficienter, quis in eius considerationis admiratione non expavescat, si diligenter attendat que sit illa tam multiplex cogitationis humanae volubilitas, que sit eius tamen inquietus & infatigabilis velocitas, que per eam multa, eam varia, & eam infinita, discutit; que nullahora, nullo tempore momento quiescit; que tota a locorum, que tota volumina temporum in tantam festinatione pretransit; cui undique patet tam facilis transitus, tam agilis discursus de summis ad ima, de imis ad summis, de primis ad novissimas, de novissimas ad prima. Sed de imaginationis agilitate non solum facultatis, sed etiam facilitate quid nos dicturi sumus, vel manu a quid inde digne dicere possumus, que omnium eorum gilitas & qua animus suggestus, in tantam velocitatem imaginem depingit? Quidquid aforis animus per auditum habuit, quidquid ab incis ex sola cogitatione concipit, totum imaginatio abesse moratur, & omni difficultate seposita, per representationem format, & quarumlibet rerum formas sub mira festinatione representat.

Quale, queſo, est, tot rerum atque tantarum in momento, in ictu oculi picturas efficiere, & iterum easdem etiam faciliter delere, vel alio atque alio modo multiformiter variare? Nonne per imaginationem animas quotidie novum calum, novam terram creat, & in illophantastico mundo quasi aliud quidam creator quoniam aſtibet ejusmodi generis creaturam omnibus horat, & pro arbitrio format? Nihilominus autem, si ingenij acumen attendimus, quod in illo mirari debeamus, cuius invenimus.

Vide quam multa, immo penè infinita humano ingenio pervisa sunt, que nullo unquam corporeo sensu attingi possunt. Vide quomodo illud humani ingenij acumen soleat profunda investigare, intima quoque penetrare, involuta, perplexa, obscura & in tenebris positæ evolvere, enodare, illustrare & in lucem evocare. Intimos, (ut ita dicam) latitantes naturæ sensus, abditosq; recessos vivacitatis sue subtilitate quotidie adit, irrumpt, atq; pertransit festinans & ambelans semper in ulteriora penetrare, & alio condescendere. Attende quorū scientie disciplinas invenerit, quomodo tot artes excuderit; & tunc incipies obſtupescere, & ex nimia admiratione deficere. Sic sane si memoriæ capacitem, ejusq; amplitudinem attendas, interne abſq; dubio quod dignè mirari debes. Quantus, queſo, est ille tam immensus amplitudinis sinus, qui tot rerum substantias, tot substantiarum formas, tot genera rerum, tot species generum, tot individua specierum, individualium vero proprietas, tot qualitates, tot quantitates, actions & passiones, habitus, situs, loca & tempora latitudinis sue ambitu comprehendit, abscondit atq; custodit, diuīque custodita iterum in medium perducit! Cogita, si potes, que sint illa gazophylacia, quam multa, quam latata, quam ampla, quam profunda vel alta, que tot scientia thesauros, & sapientia gazas possunt undecimq; colligere, & inconfusè custodire. Miranda proculdubio memoria capacitas: sed non minus mirabilis intelligentie vivacitas. Quām sit autem magna vel miranda, facile est perpendere, & ex predictis colligere. Quidquid enim sensus attingit, cogitatio parit; quidquid imaginatio format, ingenium investigat, memoria conservat: horum omnium notitiam intelligentia

capit, & cum liberit, in considerationem admittit, vel in contemplationem adducit.

Et cap. 22. In tertio hujus contemplationis gradu consideramus rationalem animi voluntatem, multiplicemque eius affectionem. Quis enim digne explicare considerationibus induit, quam multiformiter se alternatum vicisitudinum notitiam variare consuevit? Cogitet quisq; quid perturbat ionibus quotidie animam suam?

Affectus indeq; colligat, quam multiformiter variatur Modo se in fiduciam erigit, modo in diffiditiam cadit: nunc per constantiam figuratur, nunc subitaneo timore concutitur: modo cum ira perturbat, modo ingratiator exagitat. Nec illud a deo mirum, quod variis passionibus, diversisq; perturbationibus per singula momenta affectus, sed illud supra modum stupendum, quod sub eodem penè momento sepe contraria affectionibus tangit: nunc odio nunc amore datur, nunc modo gaudio modo in ore distrubatur. Quām sepius denus inter mira gratulationis nostra tristitia, quando superveniens subitoq; emergens tristitia causa annuum vehementer concutit, & omnem illam exultanticis animi solemnitas acem suorum in merorem vertit. Nec tamen adeo mirum, quod pro diversis rebus animus sepe & subito contraria se qualitatibus induit; sed illud multo mirabilis, quod propter unum eandemq; rem contraria affectibus contraria affectus supercedeat. Nam diu multumq; dilecta ratio polymodum odio sepe prosequitur, & vehementer approbat atq; desiderat a stabito defecit. Sed ut adhuc amplius miraris, unum euudemq; homini affectum si diligenter attendere velis, circa unam eandem, res multiformiter variare videbis. Nam modo de magno sit parvus, modo de parvo sit magnum: quandoque autem de magno sit major, quandoque de modico sit & adhuc minor.

Dēnde cap. 23. Ita prosequitur: In quarto hujus Gradus contemplationis gradu virtutem deliberationem contemplatur pariter & admiratur, quomodo tot animi affectiones quotidie in virtutes redigit, in quacumque & per discretionem disponit, & in bona intentione figit.

Et paulo post: Nonne illius officium est, totam illam internam familie turbam, tot cogitationum, tot affectuum pro arbitrio disponere, & imperante more sanctorum legibus subjugare, quotidie judicium & iustitiam facere, dominari a mari usq; ad mare, & a flumine usque ad terminos orbis terrarum? Nonne ipsis est carnalia desideria fortis afflictione percutere, fluctuantium cogitationum tumultu violenter reprimere, sed quotidie ad spiritualem pugnam accingere, ad sarcinam vindicationis in nationibus, interpretationes in populis? Nonne ipsis est, omnes rebellis animi mortuacionum, saepe sororiter premere, hostilesque illam virtutem exercitum viriliter opprimere, ad aliquatenus Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manus ferre? Debet autem non solum viata reprimere, verum etiam virtutes excolare, familiam Nabuchodonosor fortis animadversione seruire, dominum autem David sagaciter disponere, & diligenter enarrare. Iudicabit atq; in nationibus, implebit ruras, conquisabit caput in terra multorum. Sed & super solium David & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud & corroboret in iudicio & iustitia. Quis autem digne describat, que vel quanto sit illa virtutum turba, territorum ut castorum actes ordinata, ipsis disciplinis instruenda, ipsis ordinatione disponenda? Quales, queſo, vel quanta credenda sunt illa virtutum portiones, que currus Pharaonis & exercitum, que exortantur? Salomonis nostri chartum undique cingunt & sursum: Carrus DEI decem milia multipli, milia letantium; Dominus in eis in Sina in semel sed

Sed si tantis virtutibus pollet in hac etiam vita qualibet anima perfecta, quanta, quo, etiam illa virtutum consummatio, quam habebit in illa summa futura plenitudinis gloria? Hec Richardus.

Quintum vero contemplationis gradum consilium praetemmittimus, quia non tam ad animam quam ad gratiae DEI cum ea cooperari dignitatem spectare videtur. Illud tamen non est praetermissendum, quod in fine capitulo 24. idem Richardus scribit eodem libro, quod ad cognitionem suipius non patrum condiscit, dum inquit: Multum enim per omnem modum animus tam ad dilectionem DEI, quam ad spectrum sui proficit, cum sepe attendit, cum plene agnoscit quam per se nihil possit, quam admiranda, quam amplectenda illius gratia, per quam ita operatur in nobis omnia opera nostra, ut sint etiam sua quam nostra. Superioris affectus Do- gnarum quoniam sint multiplices vel multiformes humani huiusmodi affectus: hoc utique ille Spiritus Domini quotidianus in electis suis paulatim contemperat, & in unanimitate harmoniam conformat, & gratia sua plectro quasi cithara doctissimus, hoc excedendo, illos relaxando, ad concordem quoniam consonantiam coaptat, donec reboet ex his in auriis Domini Saborth melodia quedam melliflua, & supra modum dulcis, tamquam cithara eorum malorum cithariz, antium in citharis suis. Sed si etiam mira harmonia, & tam multiplex consonantia surgit de corde uno in tanta pluralitate etiam multipliciter affectionum, quo, quo, vel quanta erit in illa superexcelsum animorum consona concordia, concorsi, consonantia, in tanta multitudine rotum milium Angelorum, tot animalium sanctorum exultantium & laudantium viventem in secula seculorum. Hec omnia utique agit atque disponit multiformula illa divina gratia Spiritus, qui, ut superioris iam dictum est, operatur omnia in omnibus. Hec Richardus.

CAPUT III.

De eadem speculacione DEI per imaginem anima nostrae naturalsbus potens in signa.

HUGO Victorinus de DEI imagine in anima rationali resurgentem, praeclarum in et alios Patres lib. 2. de anima cap. 21. & alii pertractavit, ubi sic inquit: Tanta dignitas humana conditionis esse cognoscitur, ut non solum iubens sermone (sicut alia sex diuum opera) sed confilio sancte Trinitatis, & operâ divinae maiestatis creatus sit homo; ut ex prima conditioni honore intelligeret, quantum deberet suo Conditori, dum tantum in conditione mox dignitatis privilegium praeferat ei Conditor, & tanto amplius Conditorem diligenter, quanto mirabilis se ab eo conditum intelligeret. Nec ob hoc solum quidem, quod confilio sancte Trinitatis sic excellenter à Conditore conditus est, sed etiam quod ad imaginem & similitudinem suam Creator omnium cum creavit; quod nulli alterius creaturis donavit. Quia imago diligentius in interiori hominis nobilitate est consideranda.

Primo quidem, sicuti DEVS unus semper ubique rotus est, omnia vivificans, movens & gubernans, sicut Apolos ad Act. 17. quod in ipso vivitas, moverunt, & sumunt; sic anima in suo corpore ubique tota viger, vivificans illud, movens & gubernans. Non enim in majoribus corporis sui membris major, & in minoribus minor; sed in minimis tota est. & in maximis tota. Sic insuca corpori est, ut non per membrorum partes particula sit divisa: nam in quolibet lo-

Thom. à Iesu Oper. Tom. II.

co pars corporis percutitur, tota dolet. Anima Miro autem modo una eadem, vivificatione membris presidens, cum ipsa per naturam non sit diversa, posse dicitur corpus tamen agit diversa: ipsa quippe est que per versa, a oculis videt, audit per aures, per narres odoratur, per gemitum, licet gustat, per membra omnia tangit, & tangendo le-

ne ab aliis discernit: & cum non sit diversa, per sit diversus operatur diversa. Ex qua re intelligitur, quod sanitas est anima secundum modum suum in suo corpore, sicut DEVS est in suo mundo, interius secundum & exterius, superioris & inferioris est: regendo superior, portando inferior, replendo interior, circumdundo exterior: sic est intus ut extra sit, sic circumdat ut penetrat, sic portat ut presideat. Et sicut DEVS nec crescentibus creaturis crescit, nec decrescentibus decrescit; sic anima nec minutis membris minatur, nec aduersus augetur. Hec est imago sine similitudo omnipotens DEI, quam anima habet in se. Quandam etiam sancte Trinitatis habet imaginem. Primo, in eo quod sicut Deus est, vivit, & sapit; ita anima secundum suum modum est, vivit, & sapit. Est quoque & alia trinitas in ea: quia ad imaginem perfecte quidem & summa Trinitatis; que est in Patre, & Fili, & Spiritu sancto, condita est. Et licet unus sit anima naturae, tres tamen in se vires habet, id est intellectum, voluntatem, & memoriam. Quod idem (licet aliis verbis,) in Evangelio designatur, cum dicitur Mauth. 12. Dileges Dominum tuum ex toto corde tuo, & extorta anima tua, & ex tota mente tua; id est, ex toto intellectu, ex rotula voluntate, & extorta memoria.

Nam sicut ex Patre generatur Filius, & ex Patre Filio, procedit Spiritus sanctus; ita ex intellectu generatur voluntas, & ita ex illa ambobus procedit memoria, sicut facile a sapiente quilibet potest intelligi. Nec enim anima perfecta potest esse sine his tribus, nec horum trium aliquod sine aliis dubius integrum constat, quantum ad suam pertinet beatitudinem. Et sicut DEVS Pater, DEVS Filius, DEVS Spiritus sanctus est, non tamen tres Dei, sed unus DEVS, & tres personae: ita anima intellectus, anima voluntas, anima memoria, non tamen anima tres in uno corpore, sed anima una, & tres vires. Atque in his tribus divinam imaginem gerit nisi abiliter in sua natura nosfer interior homo, & ex his, quasi excellentioribus anima & viribus, jubemus diligere Conditorem; ut quantum intelligitur, diligatur; & quantum diligatur, semper in memoria habetur. Nec solum sufficit de eo intellectus, nisi sit in amore eius voluntas: immo nec duo sufficient, nisi memoria addatur, quod semper in mente intelligentia & diligens maneat DEVS, ut nullum potest esse momentum, quo praeventem nos habeat eam in memoria. Et ideo mihi iste videtur dictum, interiorum hominem imaginem esse DEI. Haec tamen Hugo.

D. Bonaventura in Itinerario mentis in Deum cap. 3. plura de hac divina distillerunt imagine, sed omisisti alios tandem in fine capitulo concludit: secundum autem harum potentiarum ordinem (loquitur enim ibi de tribus anima potentiis, memoria, intellectu, & voluntate) & habitudinem ducit in ipsam beatissimam Trinitatem. Nam ex memoria oritur intelligentia, ut ipsius proles; quia tunc intelligimus, cum similitudo, que est in memoria, resultat in acie intellectus, quo nihil aliud est quam verbum. Ex memoria & intelligentia spiratur amor, tamquam nexus amborum. Hac tria, scilicet mens generans, verbum, & amor, sunt in anima quodam memoriam, intelligentiam, & voluntatem, que sunt consuetudinales, coequales, & coeva, se invicem circumcidentes. Si igitur DEVS perfectus est spiritus, habet memoriam, intelligentiam, & voluntatem: ha-

Idem amplius exponitur.